OPETUS- JA KULTTUURIMINISTERIÖ
Kulttuuriasiainneuvos Hanna Koskimies
Hallitussihteeri Elina Anttila

5.11.2026

Eduskunnan sivistysvaliokunnalle

HE 115/2026 vp; ASIANTUNTIJALAUSUNTO SIVISTYSVALIOKUNNALLE KOSKIEN VARHAISIÄN TAITEEN PERUSOPETUSTA JA SIIHEN MYÖNNETTÄVÄÄ VALTIONRAHOITUSTA

Eduskunnan sivistysvaliokunta on 3.11.2026 pyytänyt opetus- ja kulttuuriministeriöltä lausuntoa koskien varhaisiän taiteen perusopetusta ja siihen myönnettävää valtionrahoitusta.

Opetus- ja kulttuuriministeriö toteaa aluksi, että varhaislapsuudessa alkavan taidekasvatuksen merkitys lapsen kasvulle, oppimiselle, hyvinvoinnille sekä myöhemmän taide- ja kulttuurisuhteen rakentamiselle on laajasti tunnistettu. Hallituksen esityksen tarkoituksena ei ole vähentää, heikentää tai estää varhaisiän taidekasvatuksen järjestämistä. Varhaisiän taidekasvatusta eri taiteenaloilla ovat esimerkiksi vauvojen värikylvyt, musiikkileikkikoulut sekä perhesirkus tai muu vastaava toiminta.

Voimassa olevassa laki eikä myöskään hallituksen esitys sisällä säännöksiä varhaisiän taiteen perusopetuksesta. Hallituksen esityksen tarkoituksena on luoda uusi lainsäädännöllinen kehys koulutusmuodolle. **Taiteen perusopetuksen oppimäärän rakenne, sen osakokonaisuudet ja niiden keskinäiset suhteet määrätään Opetushallituksen antamissa valtakunnallisissa opetussuunnitelman perusteissa**. Ministeriö katsoo, että siirryttäessä nykyisestä kahden oppimäärän mallista yhteen oppimäärään on välttämätöntä määritellä opetussuunnitelman perusteissa selkeästi uuden oppimäärän rakenne ja sisältö sekä oppimäärään kuuluvien opintojen ja mahdollisten oppimäärää edeltävien opintojen keskinäinen suhde.

Keskeinen kysymys liittyy siihen, mitä varhaisiän taidekasvatuksella eri taiteenaloilla tarkoitetaan. Nykyisin käsitettä tulkitaan eri tavoin, minkä vuoksi käytännöt, toiminnan rajaukset sekä osin myös rahoitukseen liittyvät ratkaisut vaihtelevat koulutuksen järjestäjien välillä. Ministeriö pitää tärkeänä, että nämä kysymykset ratkaistaan opetussuunnitelman perusteuudistuksen yhteydessä valtakunnallisesti yhdenmukaisella tavalla.

Opetus- ja kulttuuriministeriö toteaa, että lakiesityksen 2 §:n yksityiskohtaisissa perusteluissa todetaan seuraavaa: ”Taiteen perusopetusta antavissa oppilaitoksissa voidaan järjestää myös muuta taiteen ja kulttuurin opetusta sekä muuta taide- ja kulttuuritoimintaa, mutta tämä toiminta ei ole taiteen perusopetusta eikä se siten kuulu taiteen perusopetuksen opetustuntikohtaisen valtionosuuden piiriin. **Kyse voi olla tällöin esimerkiksi oppilaitoksissa annettavasta taidekasvatuksesta, jota annetaan ennen taiteen perusopetuksen oppimäärään sisältyviä, tavoitteellisesti eteneviä opintoja.** Muu taide- ja kulttuuritoiminta voi sisältää esimerkiksi taide- ja kulttuurisisältöisiä työpajoja ja tapahtumia.” Julkisessa keskustelussa perustelutekstiä on paikoin tulkittu siten, että nykyinen musiikkileikkikoulutoiminta ei voisi jatkossa sisältyä taiteen perusopetukseen.

Em. tulkintaan liittyen ministeriö toteaa, että perustelutekstissä on kyse esimerkeistä. Oleellista ministeriön näkemyksen mukaan on, että taiteen perusopetuksen oppimäärän mukaiset opinnot ovat lakiesityksen 1 §:n mukaista **tavoitteellisesti etenevää ja oppilaan taitotason**

huomioivaa eri taiteenalojen koulutusta, jonka tavoitteena on tukea oppilaan kasvua lapsuudesta lähtien, elinikäistä oppimista ja taidesuhteen ja taitojen muodostumista sekä edistää mahdollisuuksia hakeutua eri taiteenalojen jatko-opintoihin. Ministeriö katsoo, että opetussuunnitelman perusteissa tulee mm. määritellä, mitä tavoitteellisuus taiteen perusopetuksessa tarkoittaa. Ministeriö kiinnittää huomioita myös siihen, että taiteen perusopetuksen oppimäärän mukaisista opinnoista kertyy opintopisteitä ja oppilaan osaamista tulee myös arvioida monipuolisesti lakiesityksen 15 §:n mukaisesti.

Ministeriö toteaa lopuksi, että lakiesityksen 2 §:n perusteluissa on haluttu tuoda esille, että **oppilaitoksissa voidaan edelleen järjestää taiteen perusopetuksen oppimäärän mukaisen opetuksen ohella myös muuta taidekasvatusta.** Perusteluissa esitetyn esimerkin lisäksi muu taidekasvatus voi tapahtua myös oppimäärän opintojen aikana tai rinnalla, ja se voi tarkoittaa esimerkiksi eri kohderyhmille suunnattuja lyhytkursseja tai kesäleirejä.

Varhaisiän kasvatus nykyisissä taiteen perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa

Opetushallituksen määräämien voimassa olevien taiteen perusopetuksen opetussuunnitelman perusteiden mukaisesti **varhaisiän kasvatuksen mahdollisesta järjestämisestä, laajuudesta ja sisältymisestä taiteenalan yleisen tai laajan oppimäärän opintoihin päättää koulutuksen järjestäjä. Opetussuunnitelma perusteiden mukaan varhaisiän kasvatus ei sisälly yleisen eikä laajan oppimäärän laskennalliseen laajuuteen.** Tämä tarkoittaa, että mahdollisia varhaisiän kasvatuksen opintoja ja niistä kertyneitä opetustunteja ei ole voitu laskea osaksi 1300 opetustunnin tai 500 opetustunnin laajuisia oppimääriä.

Voimassa olevissa opetussuunnitelman perusteissa kuitenkin todetaan, että laajan oppimäärän opinnot muodostuvat perusopinnoista, syventävistä opinnoista sekä mahdollisesta varhaisiän kasvatuksesta ja yleisen oppimäärän opinnot muodostuvat yhteisistä opinnoista, teemaopinnoista sekä mahdollisesta varhaisiän kasvatuksesta. Lisäksi opetussuunnitelman perusteissa todetaan, että mahdollisen varhaisiän kasvatuksen tavoitteet, sisällöt ja laajuus päätetään opetussuunnitelmassa. Varhaisiän kasvatuksen asema taiteen perusopetuksessa rakentuu siten nykyisinkin opetussuunnitelmaperusteisesti eikä lain tasoisen sääntelyn kautta.

Ministeriö toteaa, että vaikka varhaisiän kasvatus ei nykyisellään sisälly oppimäärien laskennalliseen laajuuteen, on se opetussuunnitelman perusteissa määritelty osaksi taiteen perusopetuksen oppimäärän kokonaisuutta. Samalla koulutuksen järjestäjä voi itsenäisesti päättää varhaisiän kasvatuksen sisältymisestä oppimäärän opintoihin. **Näin ollen ministeriö toteaa, että varhaisiän kasvatuksen opintojen kuuluminen oppimäärään on vaikeasti ymmärrettävissä opetussuunnitelman perusteista.**

Ministeriö toteaa lopuksi, että varhaisiän taidekasvatusta järjestetään nykyisin laajasti myös sellaisten oppilaitosten toimesta, jotka eivät ole taiteen perusopetuksen valtionosuusrahoituksen piirissä. Ministeriön toimialalta saamien tietojen mukaan varhaisiän kasvatuksena annettu taiteen perusopetus on verottajan tulkinnan mukaan tällä hetkellä arvonlisäverovapaata.

Varhaisiän kasvatus valmisteilla olevissa opetussuunnitelman perusteissa

Opetus- ja kulttuuriministeriö toteaa, että Opetushallitus on esitellyt järjestämässään julkisessa kuulemistilaisuudessa luonnoksen uuden oppimäärän rakenteeksi. Esitellyssä mallissa taiteen perusopetuksen oppimäärä muodostuisi alkuvaiheen opinnoista, perusopinnoista ja syventävistä opinnoista.

Alkuvaiheen opintoihin olisi Opetushallituksen mukaan mahdollista sisällyttää myös ennen kouluikää aloitettavia opintoja. Ministeriön käsityksen mukaan kyse olisi näin ollen opinnoista, joita on nykyisin voitu järjestää koulutuksen järjestäjän omalla päätöksellä ns. varhaisiän kasvatuksena.

Opetushallituksen esittelemässä luonnoksessa alkuvaiheen opintojen laajuus olisi 6 opintopistettä (96 opetustuntia), perusopintojen 24 opintopistettä (384 opetustuntia) ja syventävien opintojen 20 opintopistettä (320 opetustuntia). Lisäksi paikalliseen opetussuunnitelmaan olisi mahdollista Opetushallituksen esittelemän luonnoksen mukaan määritellä oppimäärää laajentavia opintoja.

Ministeriön näkemyksen mukaan Opetushallituksen tähän mennessä esittelemät luonnokset oppimäärän rakenteesta viittaavat siihen, että **varhaisiän taidekasvatuksen asema voisi uudistuksen myötä vahvistua nykytilanteeseen verrattuna.** Toisin kuin nykyjärjestelmässä, alkuvaiheen opinnot, ja samalla osa nykyisestä varhaisiän kasvatuksesta, sisältyisivät tällöin valtakunnallisesti määriteltyyn oppimäärään eivätkä olisi koulutuksen järjestäjän oman harkinnan perusteella mahdollisesti järjestettävä erillinen kokonaisuus.

Ministeriön näkemyksen mukaan tämänhetkisestä perusteuudistuksen vaiheesta ei siten voida tehdä johtopäätöstä, että varhaisiän taidekasvatus kuten esimerkiksi musiikkileikkikoulutoiminta ei olisi enää osa taiteen perusopetusta. **Jatkossa alkuvaiheen opinnot voisi sisällyttää kaikkiin oppilaitoskohtaisiin opetussuunnitelmiin, eivätkä oppilaitokset enää päättäisi alle kouluikäisten taiteen perusopetuksen järjestämisestä omalla päätöksellään.**

Ministeriö pitää tärkeänä, että opetussuunnitelman perusteet ovat linjassa myös uudistuksen keskeisen tavoitteen, taiteen perusopetuksen saavutettavuuden vahvistamisen, kanssa. Näin ollen myös alkuvaiheen opintojen opetussuunnitelman perusteet tulisi kirjoittaa siten, että ne tukevat eri-ikäisten oppilaiden mukaantuloa ja mahdollistavat joustavat opintopolut eri taiteenalojen pedagogiset erityispiirteet huomioon ottaen.

Varhaisiän taidekasvatuksen aseman selkeyttämiseksi uudistuksessa ministeriö pitäisi hyvänä, että Opetushallitus tarkastelisi perusteuudistuksen valmistelun yhteydessä mahdollisuutta sisällyttää opetussuunnitelman perusteisiin myös ns. *valmentavan opetuksen kokonaisuus.* Kyse voisi olla taiteen perusopetuksen oppimäärää edeltävästä varhaisiän kasvatuksesta, joka ei kerryttäisi oppimäärän laajuuteen sisältyviä opintopisteitä, mutta kuuluisi taiteen perusopetuksen kokonaisuuteen.

Ministeriön näkemyksen mukaan tällainen ratkaisu voisi tukea oppilaiden siirtymistä taiteen perusopetuksen oppimäärän mukaisiin opintoihin sekä myös turvata varhaisiän kasvatuksen säilymisen osana taiteen perusopetuksen kokonaisuutta myös laajempana kuin taiteen perusopetuksen oppimäärään kuuluvana (alkuvaiheen opintojen) kokonaisuutena.

Tämä selkeyttäisi nykymallia siten, että ns. valmentavat opinnot olisivat taiteen perusopetuksen oppimäärästä erillinen kokonaisuus, mutta niiden asema osana koulutusmuotoa olisi

valtakunnallisesti määritelty Opetushallituksen määräämissä opetussuunnitelman perusteissa. Valmentavien opintojen opetustunteja ei tällöin laskettaisi valtionosuusrahoituksen laskennalliseksi perusteeksi, mutta toiminta kuuluisi edelleen osaksi taiteen perusopetuksen kokonaisuutta.

Varhaisiän taiteen perusopetuksen rahoituksesta

Opetus- ja kulttuuriministeriö toteaa, että taiteen perusopetuksen opetustuntikohtainen valtionosuusrahoitus on yleiskatteellista, eli sitä ei ole korvamerkitty tai sidottu johonkin tiettyyn yksittäiseen palveluun käyttötarkoitukseen. Valtionosuusrahoitus on kustannusperusteista, eli rahoitettavan toiminnan kustannuspohjaan voidaan ilmoittaa sellaisia kustannuksia ja suoritetietoja, jotka kuuluvat taiteen perusopetuksesta annetun lain mukaiseen opetustuntikohtaisesti rahoitettavaan toimintaan. Rahoituslain 5 §:n mukaisesti rahoitus opetustuntikohtaisesti rahoitettavassa taiteen perusopetuksessa määräytyy opetustuntimäärän ja opetustuntia kohden määrätyn yksikköhinnan perusteella.

Opetus- ja kulttuuriministeriö katsoo, että varhaisiän taidekasvatuksen asemaan ja siten myös mahdolliseen valtionrahoitukseen liittyvät kysymykset kytkeytyvät ensisijaisesti opetussuunnitelman perusteissa ratkaistavaan oppimäärän rakenteeseen. Ministeriön näkemyksen mukaan valtionosuusrahoituksen perusteena ovat taiteen perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa määritellyt oppimäärän mukaiset opinnot.

Varhaisiän kasvatus osana taiteen perusopetusta ymmärretään eri tavoin, minkä vuoksi käytännöt, toiminnan rajaukset sekä osin myös rahoitukseen liittyvät ratkaisut vaihtelevat merkittävästi koulutuksen järjestäjien välillä. Tällä hetkellä toimialalla on vaihtelevia käytäntöjä sen osalta, miten oppilaitokset raportoivat toteuttamaansa varhaisiän kasvatusta Opetushallitukselle. Osa ilmoittaa varhaisiän kasvatuksen opetustunnit osana Opetushallituksen valtionosuusraportointia, osa ei.

Esitetyssä valtionrahoitusmallissa taiteen perusopetuksen opetustuntikohtaisen valtionosuusrahoituksen keskeisenä kriteerinä säilyisi taiteen perusopetuksen opetustunnit, jotka muodostaisivat 93 prosenttia rahoituksen suoritemääristä. Jäljelle jäävät seitsemän prosenttia muodostuisivat taiteen perusopetuksen oppimäärän suorittaneiden määrästä ja oppilasmäärästä. Jatkossa valtionosuuden perusteeksi sisältyisivät varhaisiän kasvatuksen osalta opetussuunnitelman perusteissa määritellyt alkuvaiheen opinnot.

Lopuksi opetus- ja kulttuuriministeriö toteaa, että Opetushallituksella on opetussuunnitelman perusteista vastaavana viranomaisena sekä toimivalta, vastuu että tarvittava pedagoginen asiantuntemus arvioida varhaisiän taidekasvatuksen asemaa yhteistyössä taiteen perusopetuksen toimialan kanssa. Opetussuunnitelman perusteiden tulee samalla tukea taiteen perusopetuksen saavutettavuutta mm. mahdollistamalla uusien oppilasryhmien mukaantulo eri elämänvaiheissa, myös lapsuuden varhaisina vuosina.